

УДК 37.014.5

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА СТАН АВТОМОБІЛЬНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

БРЮХОВЕЦЬКА Наталя Юхимівна

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу проблем економіки підприємств ІЕП НАН України
(Донецьк)

Кризові явища у світовій економіці наприкінці 2008 року, які продовжують впливати на більшість її секторів, не могли не оминати одну з провідних галузей вітчизняної економіки – автомобілебудування.

Дослідимо останні тенденції у виробництві та на ринку автомобільної продукції України.

Динаміка обсягів виробництва легкових автомобілів в Україні у 2000 – 2009 роках зберігала позитивні тенденції лише до 2008 року (рис. 1).

Аналіз даних рис. 1 свідчать, що розвиток виробництва легкових автомобілів у його динаміці можна поділити на три етапи:

- етап становлення вітчизняної автомобільної галузі (період з 1995 р. по 2000 р.), для якого характерні суттєві коливання як обсягів виробництва (з 12,5 тис. од. у 1995 р. до 35,4 тис. од. у 2000 р., або у 2,9 рази), так і темпів виробництва до попереднього року (від 58,7% у 1996 р. до 464,8 у 1997 р.);
- етап стрімкого динамічного розвитку галузі (період з 2001 р. по 2008 р.), для якого характерне стабільне щорічне зростання виробництва легкових

Тис. од.

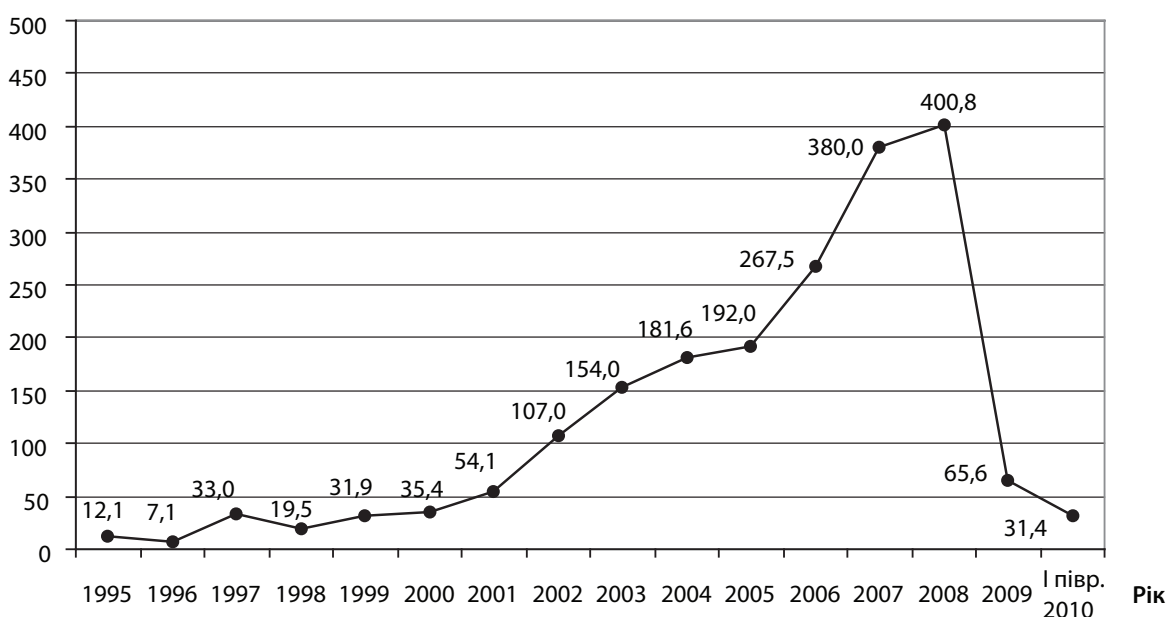

Рис. 1. Динаміка виробництва легкових автомобілів в Україні у 1995 – 2009 роках [1 – 4, 11 – 13, 16]

автомобілів з 54,1 тис. од. у 2001 р. до 400,8 тис. од. у 2008 р., або у різі 7,4 рази та незначні коливання темпів виробництва у межах 105,5...143,9%;

- *кризовий етап* (після 2008 року по сьогоднішній час), для якого характерне різке падіння виробництва у 2009 р. у порівнянні з 2008 р., коли воно скоротилося у 6,1 раза та перевищивши лише на 11,5 тис. автомобілів рівень виробництва 2001 р. Обсяги виробництва за I півр. 2010 р. лише дають надію на досягнення загальних обсягів у цьому році на рівні попереднього 2009 р.

Подальше загострення кризових наслідків можна побачити, проаналізувавши щомісячну динаміку виробництва легкових автомобілів у 2008 – I півр. 2010 рр. (рис. 2).

легкових автомобілів провідні авто компанії розподілилися таким чином: ЗАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» – 927,45 тис. од., ВАТ «Луцький автомобільний завод» – 234,08 тис. од., ЗАТ «Єврокар» – 107,74 тис. од. та ТОВ «Кременчуцький автозбиральний завод» – 88,79 тис. од. У всіх виробників упродовж до 2008 р. зберігалися стабільні високі темпи зростання виробництва і, навпаки, відносно невисокі падіння. Наприклад, у «ЛуАЗ» зафіксовано збільшення темпів виробництва з 131,3% у 2005 р. до 161,1% у 2008 р. при зменшенні у ЗАТ «Єврокар» з 191,1% у 2005 р. до 124,5% у 2008 р.

Обсяги виробництва легкових автомобілів у післякризовий період (упродовж 2009 р. у порівнянні з 2008 р.) характеризувався його скороченням на підприємствах: ЗАТ

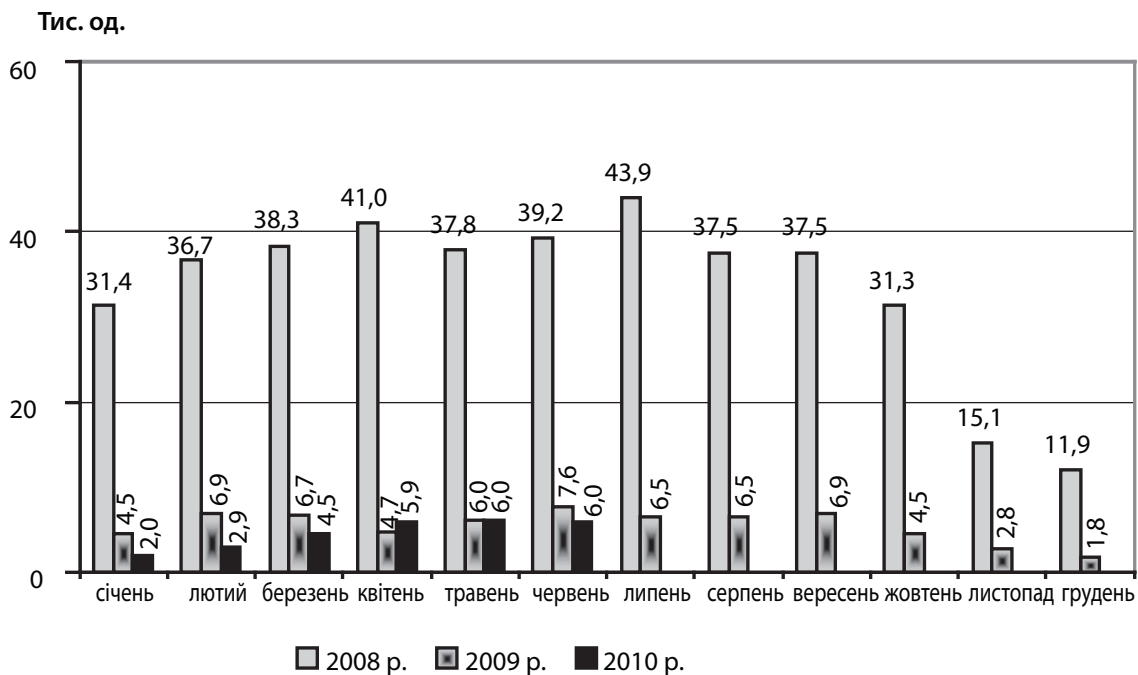

Рис. 2. Динаміка виробництва легкових автомобілів в Україні у 2008 – 2010 роках (по місяцях року) [14, 16]

З даних рис. 2 видно негативна динаміка скорочення виробництва легкових автомобілів у щомісячному розрізі. Так, у 2009 р. у порівнянні з 2008 р. найбільший загальний обсяг падіння виробництва автомобілів було зафіксовано у липні місяці (на 37,4 тис. од.), найменший у грудні (на 10,1 тис. од.). Динаміка виробництва за I півр. 2010 р. також показує продовження зменшення виробництва у порівнянні не тільки з рівнем 2008 р., а й з 2009 р. у межах –4,0 тис. автомобілів у лютому та –1,6 тис. у червні; лише у квітні було вироблено на 1,2 тис. авто більше, ніж за аналогічний період попереднього року.

У не менш тяжкому стані на сьогоднішній час знаходяться і самі виробники автомобільної продукції (у тому числі легкових автомобілів).

У табл. 1 подано динаміку виробництва легкових автомобілів в Україні у 2005 – I півр. 2010 рр. по виробниках.

Дані табл. 1 свідчать про те, що протягом усього досліджуваного періоду за рівнем обсягів виробництва

«Єврокар» більш ніж у 10 разів, ТОВ «КрАЗ» у 6,7 раза, ВАТ «ЛуАЗ» у 6,1 раза та ЗАТ «ЗАЗ» у 5,7 раза.

На основі даних табл. 1 можна констатувати про майже незмінну структуру виробництва легкових автомобілів у 2008 – 2009 рр. серед її виробників, яка подана на рис. 3.

З даних рис. 3 видно, що найвища питома вага серед провідних українських виробників легкових автомобілів у 2008 – 2009 рр. належала ЗАТ «ЗАЗ» (62,8% і 66,9% відповідно), корпорація «Богдан» (21,7% і 21,9%), ВАТ «КрАЗ» (6,2% і 5,7%) та ЗАТ «Єврокар» (8,9% і 5,4%).

І насамкінець, найвизначнішим показником, який би відбивав реальний попит на автомобільну продукцію, показуючи активність та динамічність автомобільного ринку, є показник постановки автомобіля на облік (або реєстрація автомобіля).

На рис. 4 подано динаміку постановки на облік нових легкових автомобілів в Україні у 2001 – 2009 рр.

Таблиця 1

Динаміка виробництва легкових автомобілів в Україні у 2007 – 2009 рр. по виробниках [12, 13, 16]

Виробник	Обсяг виробництва, тис. од.					
	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	6 міс. 2010 р.
ЗАТ «Запорізький автомобілебудівний завод»	148,2	193,1	275,77	252,48	43,96	13,94
ВАТ «Луцький автомобільний завод»	30,7	40,3	54,22	87,33	14,38	7,15
ЗАТ «Єврокар»	11,2	21,4	28,83	35,89	3,56	6,86
ТОВ «Кременчуцький автозбиральний завод»	17,3	17,5	21,75	25,04	3,74	3,46

Закінчення табл. 1

Виробник	Темп зростання, % до попереднього року				
	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	6 міс. 2010 р.
ЗАТ «Запорізький автомобілебудівний завод»	130,3	142,8	91,6	17,4	31,7
ВАТ «Луцький автомобільний завод»	131,3	134,5	161,1	16,5	49,7
ЗАТ «Єврокар»	191,1	134,7	124,5	9,9	192,7
ТОВ «Кременчуцький автозбиральний завод»	101,2	124,3	115,1	14,9	92,5

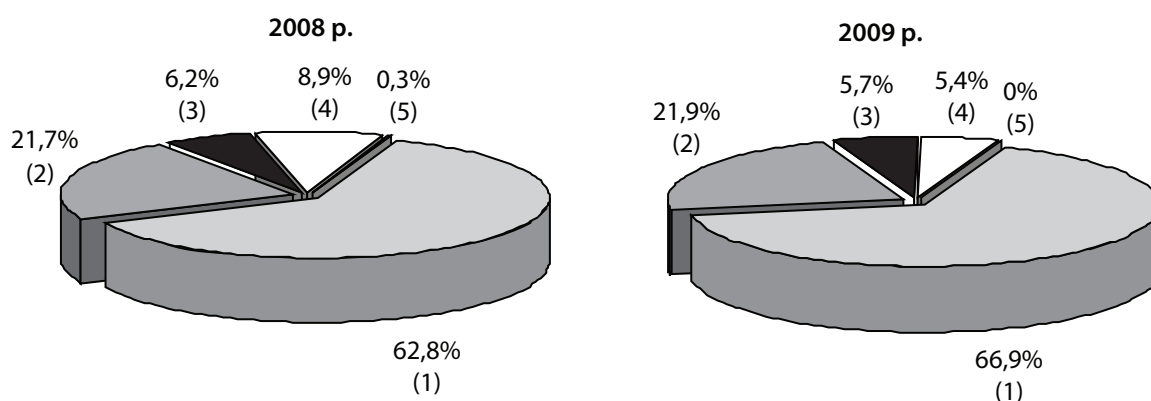

Рис. 3. Структура виробництва легкових автомобілів за виробниками у 2008 – 2009 роках [11, 15]:

1 – ЗАТ «ЗАЗ»; 2 – корпорація «Богдан»; 3 – ВАТ «КрАЗ»; 4 – ЗАТ «Єврокар»; 5 – інші

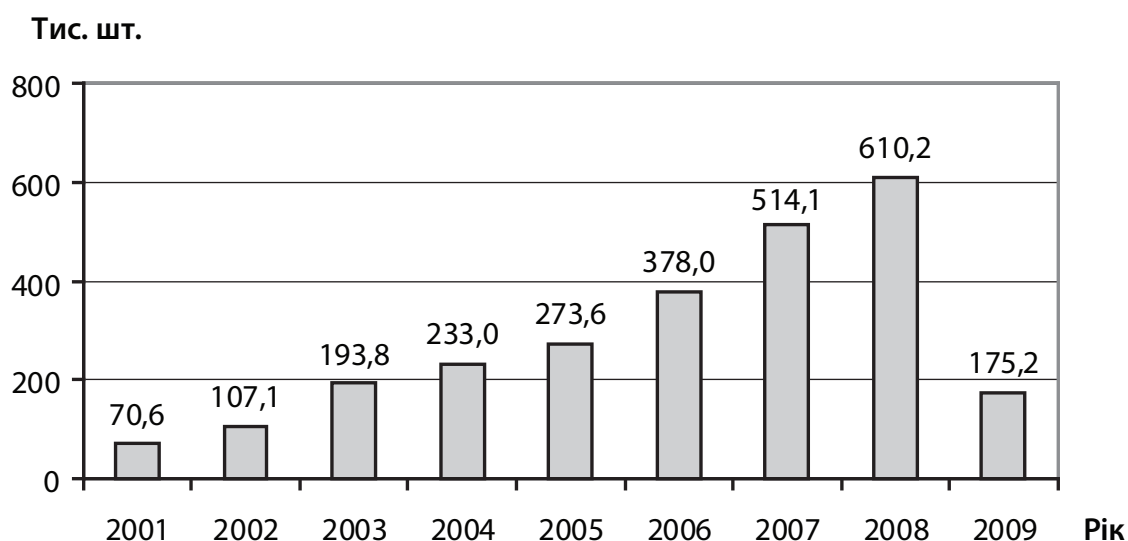

Рис. 4. Динаміка постановки на облік нових легкових автомобілів в Україні у 2001 – 2009 роках [5, 11, 15]

З рис. 4 видно, що у 2001 – 2008 рр. кількість зареєстрованих нових автомобілів в Україні щорічно збільшувалася з 70,6 тис. у 2001 р. до 610,2 тис. автомобілів у 2008 р., або у 8,6 раза.

Попит на автомобілі, що різко впав у 2009 р., вплинув на обсяги зареєстрованих автомобілів, які зменшилися у порівнянні з 2008 р. у 3,5 раза (не досягнувши рівня 2003 р.).

У цілому ж найбільшою популярністю серед споживачів автомобільної продукції користувалися такі марки автомобілів, які були постановлені на облік в Україні органами Державтоінспекції у 2004 – 2009 рр. (табл. 2).

Які ж основні причини такого занепаду вітчизняної автомобільної галузі, особисто у виробництві легкових автомобілів?

1. Наслідки світової фінансової кризи в цілому.
2. Різке зменшення платоспроможності населення.
3. Знецінення національної валюти.
4. Ускладнення кредитних взаємовідносин між їх суб'єктами у вигляді подорожчання кредитних ресурсів та доступу до них.

На думку автору, для виходу з глибокої кризової ситуації, що склалася у вітчизняній автомобільній промисловості, з боку держави необхідне запровадження таких заходів:

Таблиця 2

Кількість нових легкових автомобілів, постановлених на облік в Україні в 2004 – 2009 рр. (по марках, тис. од.) [5 – 11, 15]

Марка	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
ВАЗ	61,9	79,9	108,6	127,3	100,2	33,2
Hyundai	2,3	3,4	8,8	22,6	41,8	13,5
ЗАЗ	38,5	28,8	25,7	31,8	27,4	11,2
Toyota	5,6	6,3	13,9	23,7	31,8	9,6
Chevrolet	10,3	27,2	35,3	45,9	49,2	9,4
Mitsubishi	6,1	6,6	13,8	29,9	42,6	8,8
Chery	н.д.	0,1	0,6	18,6	25,5	7,8
KIA	0,8	1,0	5,0	16,2	22,8	7,7
Skoda	7,0	9,7	18,3	22,0	26,9	6,4
Nissan	2,9	3,1	7,3	13,0	21	6,2
Volkswagen	4,2	4,3	6,3	10,1	16,1	5,9
Honda	2,2	2,5	4,2	8,3	15,4	5,4
Ford	1,2	2,4	5,6	9,9	11,1	3,9
Dacia	1,6	0,9	5,5	9,1	13,5	3,7
Mazda	2,8	3,2	5,4	9,9	10,1	3,6
Suzuki	0,7	1,1	3,6	5,8	6,4	2,9
Daewoo	39,8	32,1	50,7	74,6	52,8	2,6
Інші	24,0	23,2	46,1	62,9	85,3	28,2
Усього	211,9	235,8	364,7	541,4	599,9	170,0

Дані табл. 2 показують, що найпопулярнішими марками автомобілів в Україні в 2009 р. були ВАЗ – 33,2 тис. од., Hyundai – 13,5, ЗАЗ – 11,2, Toyota – 9,6, Chevrolet – 9,4 тис. Однак кількість придбаних легкових автомобілів відрізнялася від показників 2008 р. була меншою в декілька разів: ВАЗ (у 3 рази), Hyundai (у 3,1 раза), ЗАЗ (у 2,4 раза), Toyota (у 3,3 раза) Chevrolet (у 5,2 раза).

Проведений вище аналіз свідчать про таке:

- катастрофічно низький рівень виробництва легкових автомобілів зафіксований у 2009 – I півр. 2010 рр. відкинув вітчизняний автопром майже на 9,5 років назад;
- провідні автомобілебудівні підприємства галузі з початку кризи упродовж 2009 р. у порівнянні з 2008 р. скоротили обсяги виробництва легкових автомобілів у 6,1 – 10,0 разів;
- ринковий попит на легкові автомобілі у 2009 р. порівняно з до кризовим станом скоротився у 3,5 раза.

- на законодавчому рівні повернути преференції національним виробникам, у вигляді поновлення ввізного мита до рівня 25%;
- на прикладі світового досвіду у питаннях стимулювання автомобільного ринку найскоріше виділення фінансової допомоги усім виробникам автомобільної продукції,
- створення рівних можливостей для усіх учасників ринку з метою успішного виробництва ними автомобілів;
- стимулювання внутрішнього попиту на автомобільну продукцію вітчизняного виробництва;
- запровадити програми стимулювання споживчих кредитів для придбання автомобілів вітчизняного виробника за допомогою державних субсидій для банківських установ;
- зниження вартості кредитних ресурсів для виробничих потреб до пільгових умов;

- підтримка та вдосконалення застосування фінансового лізингу для виробництва легкових автомобілів;
- запровадити державні закупівлі автомобільної техніки.

Література

1. ТОП 100 – рейтинг лучших компаний Украины / Инвест газета.– 2008.– № 3.– С. 89 – 90.
2. ТОП 100 – рейтинг лучших компаний Украины / Инвест газета.– 2007.– № 2.– С. 86 – 88.
3. ТОП 100 – рейтинг лучших компаний Украины / Инвест газета.– 2006.– № 2.– С. 66 – 67.
4. ТОП 100 – рейтинг лучших компаний Украины / Инвест газета. – 2004.– № 2.– С. 81 – 85.
5. Посетители // Бізнес.– 2008.– № 4.– С. 95 – 99.
6. Чистая сила // Бізнес.– 2007.– № 5.– С. 91 – 99.
7. Взят двухсоттысячный рубеж // Бізнес.– 2005.– № 5.– С. 140 – 141.
8. Разгон до 300 // Бізнес.– 2006.– № 3-4.– С. 100.
9. Автохолод // Бізнес.– 2005.– № 48.– С. 128.
10. Жара миновала // Бізнес.– 2005.– № 38.– С. 105.
11. Автомобільна статистика України (стислий огляд за 2008 рік) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=29&Itemid=79
12. Обсяги та динаміка виробництва автотранспортних засобів в Україні у 2007 – 2008 роках. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=23&Itemid=79
13. Обсяги та динаміка виробництва автотранспортних засобів в Україні у 2008 – 2009 роках. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=54&Itemid=79
14. Стан автомобільного ринку та виробництва в Україні (звіт за лютий 2010 року). [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=61&Itemid=79
15. Автомобільна статистика України (стислий огляд за 2009 рік). [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=63&Itemid=79
16. Обсяги та динаміка виробництва автотранспортних засобів в Україні за перше півріччя 2010 року. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=72&Itemid=79;
http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=71&Itemid=79;
http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=57&Itemid=79;
http://ukrautoprom.com.ua/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=59&Itemid=79